

บทวิจารณ์หนังสือ

อาจารย์จิราพร ภราดรพันธุ์

หนังสือเรื่อง Flipped learning: Gateway to student engagement เขียนโดย Jonathan Bergmann และ Aaron Sams ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มและพัฒนาการเรียนการสอนแบบกลับทาง (Flipped Learning) สารสำคัญของหนังสือเล่มนี้ คือ ความหมายของ Flipped Learning ซึ่งเกิดขึ้นและพัฒนามาจาก Flipped Classroom โดยกล่าวว่าเดิมที Flipped Classroom หมายถึง การเรียนการสอนที่ผู้สอนมอบหมายให้นักศึกษาศึกษาวิดีโอด้วยตนเองนอกชั้นเรียน โดยอาจจะมอบหมายใบงานประกอบการเรียนแต่ละหัวข้อ จากนั้นภายในชั้นเรียนที่เคยถูกใช้เพื่อบรรยายเนื้อหา จะเปลี่ยนเป็นการมอบหมายให้ผู้เรียนทำกิจกรรมกลุ่มหรือเดี่ยวที่ผู้สอนออกแบบเพื่อตรวจสอบความรู้หรือนำความรู้ออกมาประยุกต์ใช้ บทบาทของผู้สอนคือ ชี้แนะและให้คำปรึกษากับผู้เรียน ส่วน Flipped Learning ซึ่งถูกกล่าวถึงในระยะต่อมาหมายถึง วิธีการสอนที่เปลี่ยนจากการสอนโดยตรงที่มีพื้นที่การเรียนเป็นกลุ่มไปสู่การเรียนที่นักศึกษามีพื้นที่ในการเรียนรู้ของตนเองเป็นรายบุคคล พื้นที่ที่เคยเป็นการสอนโดยตรงเป็นกลุ่มจะเปลี่ยนเป็นบรรยากาศของการพูดคุย แลกเปลี่ยน และสื่อสารระหว่างกัน (Dynamic, Interactive Learning) ผู้สอนทำหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในขณะที่พวกเขาทำกิจกรรมเพื่อประยุกต์ใช้ความรู้และนำสิ่งที่รู้ไปใช้อย่างสร้างสรรค์

บทที่ 1 ของหนังสือชื่อว่า The Flipped Learning Model กล่าวถึงความหมายของ Flipped Learning ว่าหมายถึงวิธีการสอนที่เปลี่ยนจากการสอนเป็นกลุ่มโดยผู้สอนเป็นผู้นำการเรียน ไปเป็นการเรียนที่นักศึกษามีพื้นที่ในการเรียนของตนเอง และการเรียนในลักษณะเป็นกลุ่มนั้นได้เปลี่ยนแปลงเป็นการเรียนที่มีบรรยากาศของพูดคุย เคลื่อนไหว แลกเปลี่ยน และสื่อสาร ผู้สอนมีหน้าที่ให้แนวทางนักศึกษาอย่างสร้างสรรค์ในขณะที่นักศึกษาเรียนรู้ บทนี้พูดถึงองค์ประกอบของ Flipped Learning Environments ที่ประสบความสำเร็จว่าประกอบด้วยความร่วมมือระหว่างผู้สอนคนอื่น ๆ การสร้างกลุ่มความร่วมมือ การเรียนที่เน้นนักศึกษาเป็น

ศูนย์กลางและกล่าวว่า Flipped Classroom ไม่ได้เป็นกระบวนการตายตัว ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของผู้สอน วิธีการ และสภาพแวดล้อม องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

บทที่ 2 กล่าวถึงความเชื่อหรือความเข้าใจผิดต่าง ๆ เกี่ยวกับห้องเรียนกลับทาง (Flipped Classroom) เป็นความเข้าใจผิดที่ว่าการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางคือการเน้นสื่อวิดีโอเป็นหลัก ผู้เขียนให้คำแนะนำว่า การใช้เวลาในห้องเรียนกับผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นเรียนหลังจากการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อวิดีโอต่างหากที่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่า

บทที่ 3 ผู้เขียนกล่าวถึงแนวคิดที่ว่า การสอนที่ดีนั้นเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Relationship) ซึ่งคอมพิวเตอร์หรือวิดีโอไม่สามารถทดแทนบุคคลได้ กล่าวถึงองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบในการเรียนการสอน นั่นคือ เนื้อหาที่คาดหวังให้นักศึกษาได้เรียนรู้ (Content) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน (Relationship) และการให้อิสระกับนักศึกษาในการเลือกเรียนสิ่งที่เขาต้องการเรียนรู้ด้วยตัวของเขาเอง (Curiosity) ผู้เขียนชี้ให้เห็นปัญหาของหลักสูตรหรือการออกแบบรายวิชาของผู้สอนที่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาที่คาดหวังให้นักศึกษาได้รับมากเกินไป จนนักศึกษาขาดอิสระของตนเองในการเลือกเรียนรู้สิ่งที่เขาสงสัยและต้องการเรียนรู้

บทที่ 4 กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสอนแบบห้องเรียนกลับทาง (Flipped Classroom) กับทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom's Taxonomy) ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า การเรียนแบบห้องเรียนกลับทางเป็นการเรียนที่นักศึกษามีโอกาสในการใช้ความคิดขั้นสูง เช่น Creating, Evaluating และ Analyzing จากกิจกรรมที่ผู้สอนจัดและการที่นักศึกษามีอิสระในการเลือกสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง

บทที่ 5 เนื้อหาในบทนี้กล่าวเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างองค์ประกอบที่อยู่ในการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม นั่นคือ Teacher Centered ที่ผู้เรียนมีลักษณะเป็น Passive Learners และสามารถเรียนรู้ได้ในระดับ Surface-Level Learning กับองค์ประกอบของการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับทางที่ประกอบด้วยลักษณะของ Learner Centered ผู้เรียนมีลักษณะเป็น Active Learners และสามารถขยายการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งในขั้น Deeper Learning

บทที่ 6 กล่าวถึงการเรียนแบบ Flipped Learning ว่าเป็นการเรียนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (Learner Centered) เนื่องจากนักศึกษาสามารถศึกษาเนื้อหาด้วยตนเอง ผ่านสื่อเทคโนโลยีที่ออกแบบโดยผู้สอนหรืออาจเป็นสื่ออื่น ๆ ภายนอกโดยไม่จำกัดเวลา จากนั้นเชื่อมโยงความรู้เข้ากับสิ่งที่สนใจ แก้ปัญหา และทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

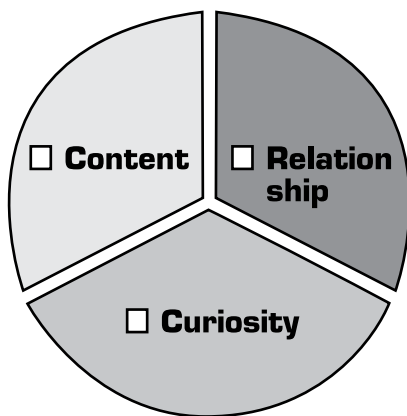
บทที่ 7 กล่าวถึงการเรียนแบบ Flipped Classroom ในรายวิชาพลศึกษา ซึ่งพบว่าได้ผลดีเป็นที่น่าพอใจ อาจจะมีอุปสรรคในเรื่องของการตรวจสอบความเข้าใจเนื้อหาของนักศึกษาที่ได้เรียนรู้เนื้อหาผ่านสื่อวิดีโอ การสร้างและทดลองใช้แบบทดสอบออนไลน์ได้ถูกนำมาใช้แก้ปัญหาดังกล่าว

บทที่ 8 กล่าวว่าการสอนแบบ Flipped Learning ว่าเป็นการลองผิดลองถูก ผู้สอนและนักศึกษาจะกำหนดเป้าหมายร่วมกันในชั้นเรียน และผู้สอนเปรียบเสมือนหัวหน้านักศึกษาที่ร่วมเรียนรู้และพัฒนาการเรียนการสอนพร้อมไปกับนักศึกษา

บทที่ 9 กล่าวถึง Flipped Learning ในรายวิชาทางด้านสังคมศึกษา ผู้สอนได้กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชา นักศึกษาสามารถมีส่วนร่วมในการออกแบบชิ้นงาน เลือกหัวข้อ และรูปแบบการส่งงานได้ด้วยตนเองเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรายวิชา

ส่วนบทอื่น ๆ เป็นประสบการณ์ตรงของผู้สอนที่ได้นำ Flipped Learning ไปประยุกต์ใช้ หากจะสรุปสาระสำคัญจากหนังสือเล่มนี้ กล่าวได้ว่า องค์ประกอบของ Flipped Learning ที่ประสบความสำเร็จประกอบไปด้วยความร่วมมือกันระหว่างผู้สอน การเรียนรู้ที่นักศึกษาสามารถกำหนดหัวข้อและความสนใจได้ด้วยตนเอง การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด ระยะเวลาที่เพียงพอในการพัฒนา การสนับสนุนจากผู้บริหารและผู้ดูแลด้าน IT ของหน่วยงาน การคิดใคร่ครวญและทบทวนอย่างต่อเนื่องของผู้สอนเพื่อพัฒนาการสอน การสอนที่ดีควรจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบเท่า ๆ กัน คือ เนื้อหาที่คาดหวังให้นักศึกษาได้เรียนรู้ (Content) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน (Relationship) และการให้อิสระกับนักศึกษาในการเลือกเรียนสิ่งที่เขาต้องการเรียนรู้ด้วยตัวของเขาเอง (Curiosity) (ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 3 ของหนังสือและแสดงในแผนภูมิด้านล่าง)

ปัญหาในการเรียนการสอนส่วนหนึ่งมาจากการออกแบบรายวิชาที่ไม่ให้ความสำคัญกับการสอนเนื้อหาให้ครบตามที่ออกแบบมากจนเกินไป จนกระทั่งนักศึกษาขาดอิสระในการได้รับเวลาที่จะสามารถเลือกเรียนรู้สิ่งที่เขาต้องการจริงๆ ๑

นอกจากนั้น การที่นักศึกษาได้มีโอกาสใช้ความคิดขั้นสูงตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom's Taxonomy) อันประกอบด้วย คิดสร้างสรรค์ (Creating) คิดประเมินค่า (Evaluating) และคิดวิเคราะห์ (Analyzing) คือ ประโยชน์อย่างหนึ่งของการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับทาง การสอนแบบนี้ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งที่เรียกว่า Deeper Learning ซึ่งหมายถึง การนำองค์ความรู้ที่เรียนหรือองค์ความรู้จากต่างศาสตร์สาขามาสัมพันธ์กันเพื่อนำมาสู่คำตอบของสิ่งที่ต้องการรู้ ไม่ได้เป็นเพียงการเรียนรู้ที่เกิดจากความสามารถในการจดจำและเข้าใจเนื้อหาในระดับผิวเผินหรือที่เรียกว่า Surface-Level Learning เพียงเท่านั้น

ประเด็นต่อมาที่ผู้เขียนนำเสนอคือ ลักษณะการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (Learner Centered) ซึ่งเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งของการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับทาง ผู้เรียนจะได้รับอิสระในการศึกษาเนื้อหาด้วยตนเองจากสื่อการสอนที่ผู้สอนแนะนำหรือสื่อที่ผู้เรียนเลือกก็ได้ จากนั้นเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้เข้ากับสิ่งที่ตนเองหรือกลุ่มสนใจ ลักษณะการทำงานในการเชื่อมโยงความรู้อาจเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มก็ได้ ผู้สอนประจำรายวิชาต่าง ๆ ได้นำการสอนนี้ไปทดลองใช้ บางท่าน

พบว่าการสอนแบบ Flipped Learning เป็นการลองผิดลองถูก ผู้สอนได้ใช้วิธีกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ร่วมกับนักศึกษา และแสดงบทบาทเสมือนหัวหน้าที่ร่วมเรียนรู้และพัฒนาการเรียนการสอนพร้อมไปกับนักศึกษา

จากเนื้อหาที่กล่าวไว้ข้างต้นทำให้มองเห็นภาพรวมของสาระสำคัญจากหนังสือเล่มนี้ ซึ่งเหมาะสำหรับผู้ที่คิดเริ่มต้นนำการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับทางมาปรับใช้ในห้องเรียนของตัวเอง ผู้อ่านจะเข้าใจได้ว่าการพัฒนาการเรียนการสอนลักษณะนี้จะต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการ การเอาชนะความเคยชิน และการปรับตัวของผู้สอน เพื่อให้หลุดจากกรอบการเรียนรู้แบบเดิมและพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความคุ้นชินกับการใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตในการเรียนรู้ การเรียนรู้โดยวิธีการคิดสร้างสรรค์ การลงมือปฏิบัติ และการใช้ประสบการณ์เป็นฐานในการเรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ที่เรียนมา จึงดูเหมือนว่าจะเป็นวิธีการเรียนที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาในยุคนี้และทำให้ความรู้แน่นคงอยู่กับนักศึกษาได้ยาวนาน

อย่างไรก็ตาม อาจมีข้อโต้แย้งว่า การเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับทางมีความเหมาะสมกับบริบทขององค์กรที่เอื้ออำนวยและให้ความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงมีการสนับสนุนจากผู้บริหารในองค์กร แต่กระนั้น หนังสือเล่มนี้ได้เน้นย้ำว่า การสอนแบบนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มต้นจากในห้องเรียน โดยที่ไม่ต้องรอคอยคำสั่งการจากองค์กร เป็นการออกแบบการสอนบนพื้นฐานความคิดที่ว่าอะไรคือสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับผู้เรียน ดังข้อความส่วนหนึ่งที่ผู้เขียนกล่าวไว้ในหนังสือเล่มนี้ว่า “Flipped learning is a grassroots movement, not a top-down approach to change. It is a changing one teacher at a time, one class at a time, and one school at a time. Teachers need to be the change agents in education. We challenge our readers to be these change agents, to not wait for administrators or reformers to tell you how to change, but to act based on what is best for your students.”

